

Taula

- 11 Manuel de Pedrolo, traductor de poesia

- 35 **POESIA ANGLESA I NORD-AMERICANA**
- 37 Alfred Edward Housman (1859-1936)
- 37 Els meus somnis són d'un camp llunyà
- 38 Edgar Lee Masters (1868-1950)
- 38 El turó
- 40 Edwin Arlington Robinson (1869-1935)
- 40 Reuben Bright
- 41 Carl Sandburg (1878-1967)
- 41 A. E. F.
- 42 Ashurnatsirpal III
- 43 Assassins
- 44 Bilbea
- 45 Boira
- 46 Cendra blanca
- 47 Com semblava ahir
- 48 Combat
- 49 Fum
- 50 Jo canto
- 51 Jo soc el poble, la gentada
- 52 La resposta

- 54 Negre
56 Noia en una caixa
57 Noies que treballen
58 Orgullosa i bella
59 Ossos
60 Pacífic meridional
61 Pèrdues
62 Poeta de Chicago
63 Portadors
64 Tangibles
65 Chicago
67 Ezra Pound (1885-1972)
67 Comissió
69 Figura de dansa (Per a les noces de Canà)
71 Francesca
72 Ortus
73 Submersió
74 El jardí
75 Els temperaments
76 Hilda Doolittle (1886-1961)
76 A Baia
78 Robinson Jeffers (1887-1962)
78 Estima el cigne salvatge
79 L'ull
80 Marianne Moore (1887-1972)
80 Poètica

- 82 Edith Sitwell (1887-1964)
82 Cançó de carrer
84 Cor i pensament
86 T. S. Eliot (1888-1965)
86 Els homes buits
91 La cançó d'amor de J. Alfred Prufrock
97 Preludis
100 Retrat d'una senyora
105 e. e. cummings (1894-1962)
105 "aquests infants que canten en pedra"
107 "Buffalo Bill"
108 "l'amor és un indret"
109 "si hi ha cels la meva mare (per a ella tota sola) en tindrà"
110 "a despit de tot allò"
111 "Cançó innocent"
113 "com que sentir passa davant"
114 "món dolç vell etcètera"
116 "no fa gaire"
117 "plató li ho va dir"
119 Doris B. Blanch (1905-1983)
119 Espècimen
121 Natura morta
123 W. H. Auden (1907-1973)
123 Cançó
126 Louis MacNeice (1907-1963)
126 Pregària prenatal

- 128 Stephen Spender (1909-1995)
128 Penso contínuament en aquells que foren verament grans
- 130 Selwyn Schwartz (1910-1988)
130 A través d'uns ulls líquids
- 131 Ray H. Zorn (1910-1997)
131 Cinc de darrere el pensament
- 132 Elizabeth Bishop (1911-1979)
132 L'Home-Arna
- 135 John Berryman (1914-1972)
135 Si hi ha tristesa en el diable
- 137 Owen Dodson (1914-1983)
137 Dona folla a la verge
- 138 Norman Nicholson (1914-1987)
138 La candela
- 140 Dylan Thomas (1914-1953)
140 Aquest pa que parteixo
- 141 William Jay Smith (1918-2015)
141 Matí a Martha's Vineyard
- 142 Robert A. Holzhauer (1919-2011)
142 Decadència del coit
- 143 Robert Horan (1922-1981)
143 Supposeu que matem un rei
- 145 John Williams (1922-1994)
145 El bosc és florit
- 146 John Ivan Simon (1925-2019)
146 Aus

- 147 Gregory Corso (1930-2001)
147 La queixa de Zizi
148 Matrimoni
153 Però jo no necessito la bondat
155 Torno on vaig néixer
156 Uccello
- 159 **POESIA FRANCESA**
161 Charles Baudelaire (1821-1867)
161 Dones damnades
166 Stéphane Mallarmé (1842-1898)
166 La tarda d'un faune (Ègloga)
171 Jean-Arthur Rimbaud (1854-1891)
171 Anar-se'n
172 Bàrbar
173 Les cercadores de polls
174 Alba
175 El vaixell ebri
180 Marina
181 Vagabunds
182 Paul Valéry (1871-1945)
182 El cementiri marí
189 Aurora
193 Les magranes
194 El silf
197 Esbós d'un serpent
209 Oda secreta

- 211 Saint-John Perse (1887-1975)
211 Anàbasi
226 Henri Michaux (1899-1984)
226 Amors
229 En veritat
230 Ells
231 Repòs en la dissort
232 Paul Éluard (1895-1952)
232 Les noies de Gertrudis Hoffman
234 Els sentits
236 Repòs d'estiu
239 Solitari
240 Pierre Emmanuel (1916-1984)
240 Cantant (sobre una figura de Rouault)
- 243 **POESIA ITALIANA**
245 Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944)
245 Poema precís
246 Retrat olfactivu d'una dona (lírica olfactiva - mots en llibertat)
248 Successivament
249 Dino Campana (1885-1932)
249 La quimera
251 La tarda de fira
253 La vidriera
254 Nau que viatja
255 Lírica per S. A.

- 256 El cant de la tenebra
257 Giuseppe Ungaretti (1888-1970)
257 Agonia
258 Cançó
259 Clarobscur
260 La pietat
265 Quin crit?
266 Umberto Saba (1893-1957)
266 Cendres
268 Dona
269 Fulla morta
270 Fruites – Llegums
271 Eugenio Montale (1896-1981)
271 Barques en el Marne
273 Tramuntana
274 La casa dels duaners
275 Enzo Mainardi (1898-1983)
275 Mentre plovia la lluna
277 Una tempesta d'estiu
278 Sergio Solmi (1899-1981)
278 Cant de dona
279 Retorn a una ciutat
281 Salvatore Quasimodo (1901-1968)
281 A la llum del cel
282 A la llum del cel
283 Antic hivern
284 Dona fresca abatuda entre les flors

- 286 Salina d'hivern
287 Enrico Fracassi (1902-1924)
287 "Encar t'escolto que parles"
288 "Les carraques que fan"
289 "Tu dorms quan..."
290 "Groc, lívid sobre – Mont Velino s'aixeca"
291 "Setembre i la tarda declina..."
293 "Pensa, si vols morir..."
294 Fillia (Luigi Colombo) (1904-1936)
294 Sensualitat mecànica
300 Bruno Giordano Sanzin (1906-1994)
300 Exploració de la nit
302 Augusto Cardile (1909-1937)
302 "Déu que veig no puc caminar ja"
303 Luca Ghiselli (1910-1939)
303 Autumnal, moment
304 Hivernal
305 Moment
306 Attilio Bertolucci (1911-2000)
306 Amor
307 Fui una senda una vegada
308 "L'amor a mi"
- 309 Annexos

Manuel de Pedrolo, traductor de poesia

La ingent faceta com a traductor de Manuel de Pedrolo, un dels escriptors més importants en llengua catalana del segle xx, ha quedat eclipsada per la magnitud i la magnificència de l'obra pròpia. Home de lletres que va cultivar fecundament tots els gèneres —novel·la, teatre i poesia—, a més de tenir una amplíssima producció d'obra de no ficció que inclou assaigs, articles, dietaris i cartes, desenvolupà una prolífica carrera en el camp de la traducció que s'estengué, de manera paral·lela, al llarg de la trajectòria com a escriptor.

Pedrolo va traduir un total de quaranta-tres obres de ficció —la majoria novel·les, però també peces teatrals, obres autobiogràfiques, un volum de prosa poètica i una compilació de relats en prosa i poemes— de trenta autors diferents. La major part d'aquestes traduccions poden incloure's en quatre grans blocs.

Primerament, la novel·la nord-americana, a la qual es va introduir mitjançant la lectura de William Faulkner. El va captivar de tal manera que fins i tot va considerar els autors que la culti-

vaven superiors als escriptors europeus de més renom i, tot i que algunes traduccions foren encàrrecs, moltes responien a suggeriments directes que Pedroló feia a Josep Maria Castellet,¹ director literari d'Edicions 62, el qual, amb gustos literaris similars, els hi acceptava sense problemes. Així, va traduir William Faulkner, Henry Miller, Erskine Caldwell, John Steinbeck, John Dos Passos, Norman Mailer i Jack Kerouac.

En segon lloc, el teatre existencialista de Jean-Paul Sartre. Pedroló admirava tant l'existencialisme com a corrent filosòfic, del qual deia "és la reflexió més integrada i coherent del nostre segle",² com l'obra de Sartre, que havia sabut propugnar les seves idees de manera honesta i comprometre's amb el seu pensament.

El tercer bloc se centra en el corrent de renovació teatral conegut com *Angry Young Men*. En un moment en què el West End de Londres vivia sota el monopoli de representacions teatrals que tractaven la vida i les dificultats de les classes benestants, un grup d'autors joves, pertanyents a la classe obrera i amb clares conviccions socialistes, van decidir revoltar-se i crear un teatre contemporani i antihegemònic basat en el realisme social. Aquí trobem les traduccions d'obres de Harold Pinter i Arnold Wesker.

1. Entrevista personal a Francesc Vallverdú (9 d'octubre del 2000).

2. COCA, Jordi. *Pedroló, perillós?* Barcelona: La Magrana, 1991, p. 50.

Finalment, la novel·la policíaca, en la qual Pedrolo va interessar-se ja de ben jovenet perquè, per a ell, llegir aquestes novel·les d'“aventures” era una manera de fugir de la realitat desagradable que l'envoltava. Per damunt de tot, l'apassionava la novel·la negra, amb personatges normals i corrents que, no només protagonitzen una història de lladres i serenos, sinó també una obra amb una alta càrrega de denúncia social. D'aquest darrer grup, va traduir-ne obres de James M. Cain, Sébastien Japrisot, Ross MacDonald, Margaret Millar i Mickey Spillane.

A més, a banda de les traduccions editades, encara queden dues peces dramàtiques inèdites: *Els daus*, de Forbes Bramble, i *Quin va ser el darrer cop que vas veure a la mare?*, de Christopher James Hampton (localitzada a la Biblioteca Nacional de Catalunya, on vam trobar el mecanoscrit original de la traducció).

Finalment, amb aquest volum que teniu a les mans, surten a la llum les traduccions de poesia d'autors anglesos, francesos, italians i nord-americans escrita entre final del segle XIX i els anys seixanta del segle XX, que fins ara no s'havien publicat i que van romandre desades en un calaix de la casa pairal de la família Pedrolo a Tàrraga fins al 2014.

LA TROBALLA

Fou el mes de març d'aquell any, el 2014, quan l'Adelais de Pedrolo i l'Anna Moreno, endreçant i recopilant documents per a preparar l'exposició permanent “Pedrolo, més enllà dels

límits” de l’Espai Pedrolo del Castell de Concabella, van localitzar, per casualitat, un conjunt de cinc carpetes que contenien traduccions de poesia de Manuel de Pedrolo. De seguida ens ho van comunicar i, de manera totalment desinteressada i altruista, ens van passar tot el material original per tal que el poguéssim estudiar detingudament. Només ens va caldre un primer cop d’ull per a adonar-nos de la importància d’aquella troballa: d’una banda, es tractava de traduccions inèdites de poemes d’autors contemporanis de primera fila dels Estats Units, França, Itàlia i el Regne Unit; de l’altra, omplia un buit en la trajectòria de Pedrolo com a traductor perquè, de les abans esmentades quaranta-tres traduccions publicades, només dues són de poesia, complementades per alguns poemes solts, molt pocs, editats en revistes o inclosos en els diaris personals.

Els originals que es van recuperar³ podien dividir-se clarament en dos grups: d’una banda, un primer bloc de poemes mecanografiats en paper de ceba mida DIN-A4, considerats versions definitives; de l’altra, un segon conjunt que s’organitzava en petites carpetes de mida DIN-A5 amb els títols següents: “Versions de l’anglès”, “Versions del francès”, “Versions de l’italià” i “Fragments (traduccions)”.

Els poemes en paper de ceba no presentaven gairebé cap correcció, eren mecanografiats a doble espai, amb el títol en ma-

3. Vegeu els annexs, p. 237-241.

júscules, el nom de l'autor subratllat a la part alta dreta del full i el número de pàgina del poema centrat a dalt de tot i entre guions. Al final del poema, hi constava l'any de la traducció i sovint s'especificava si era una versió o una traducció, segons el criteri de Manuel de Pedrolo. En la majoria dels casos, a la part esquerra hi figurava un nombre escrit amb llapis que corresponia al número de pàgina del recull global de traduccions de poesia, tal i com Pedrolo l'havia estructurat.

Quant a les petites carpetes de mida DIN-A5, la part frontal de les cobertes, fetes amb paper d'embalar, tenia un adhesiu amb el títol mecanografiat en majúscules al mig, l'any de les traduccions escrit amb llapis a la cantonada esquerra inferior i dos números, en llapis, a les cantonades superiors que no hem sabut esbrinar a què es referien. En el cas de "Fragments (traduccions)", no hi havia cap adhesiu: només hi constava aquest nom escrit amb bolígraf negre.

Aquesta carpeta contenia, d'una banda, totes les traduccions de Carl Sandburg, amb moltes correccions a mà, cosa que ens fa deduir que eren versions provisionals. De l'altra, incloïa les traduccions manuscrites de dos poemes diferents d'Edith Sitwell amb el mateix títol, "Cançó" (1953), i la de "Sobre dos quadres d'un pintor xinès", d'Henri Michaux (sense data), que no hem pogut incloure en aquest recull per la inintel·ligibilitat de la lletra. Finalment, també comprenia els poemes "És ara la mort", mecanografiat, sense autor ni data, i "La cintura", manuscrit i signat per Pedrolo.

A “Versions de l’anglès”, datada de 1949, hi vam trobar les traduccions mecanografiades dels poemes de W. H. Auden, John Berryman, Alfred Edward Housman i Norman Nicholson.

“Versions del francès”, datada de 1947-1949, encloïa els poemes “Els sentits”, “Les noies de Gertrudis Hoffmann”, “Repòs d’estiu” i “Solitari”, de Paul Éluard; “Cantant (sobre una figura de Rouault)”, de Pierre Emmanuel; “Amors” i “En veritat”, d’Henri Michaux; “Anàbasi”, de Saint-John Perse, i “Aurora”, de Paul Valéry.

“Versions de l’italià”, datada de 1949, presentava un índex de les traduccions fet per Pedrolo en el qual constava el nom de l’autor, el títol dels poemes traduïts i el nombre de versos de cada poema, disposat com si fos el número de pàgina d’un índex tradicional. Aquest document ens va permetre saber que en aquesta carpeta mancaven dues traduccions —“L’arca”, d’Eugenio Montale, i “Himne a la mort”, de Giuseppe Ungaretti— i també que n’hi havia d’altres que hi apareixien enumerades, però que vam trobar directament en el bloc de versions definitives en paper de ceba. Igualment, vam poder deduir que Pedrolo va elaborar aquest índex després d’haver fet una primera versió dels poemes, però no pas la definitiva, puix que hi consta “Vaixell en viatge”, de Dino Campana, que en la versió final titulà “Nau que viatja”. Aquest dossier estava conformat per “Amor”, “Fui una senda una vegada” i “Amor a mi”, d’Attilio Bertolucci; “La tarda de fira”, “Lírica per S. A.” i “El cant de la tenebra”, de Dino Campana, i totes les traduccions d’Augusto

Cardile, Enrico Fracassi, Luca Ghiselli, Salvatore Quasimodo i Umberto Saba.

Després d'haver analitzat detingudament els originals de les traduccions, vam deduir que cada poema passava per diferents etapes abans que Pedrolò el considerés enllestit del tot. Així, primerament en feia una versió a mà, després la mecanografiava en petits fulls de mida DIN-A5 (moltes vegades aprofitant la cara en blanc de papers ja utilitzats), hi feia correccions amb bolígraf negre o/i vermell (en alguns casos, els corregia dos cops) i, a l'últim, en mecanografiava la versió final en paper de ceba de mida DIN-A4, en la qual ja només corregia, amb bolígraf negre, algun error de picatge.

Aquest procés s'ha de tenir en compte a l'hora de valorar l'exactitud de les traduccions, perquè no tots els poemes trobats havien passat per cadascuna de les fases descrites. Dels 148 poemes traduïts, 82 eren mecanografiats en paper de ceba DIN-A4 (sense que se'n conservés cap esbós inicial), 64 mecanografiats en fulls DIN-A5 (quatre dels quals també vam trobar en forma manuscrita) i només dos manuscrits.

Un cop revisat, ordenat i estudiat tot el material que contenien les carpetes, tocava picar els originals, tasca que fou força laboriosa, especialment quan hi havia correccions a mà, perquè Pedrolò tenia una lletra difícil d'entendre. Molts cops, per deduir què havia escrit, havíem de buscar el poema original (no sempre fàcilment a l'abast) i, després d'haver-lo llegit, pensar

en quina o en quines serien les possibles traduccions d'aquella paraula o fragment i intentar esbrinar quina de les opcions podia correspondre al que Pedrolo havia escrit. Algunes vegades aquesta tècnica funcionava; altres, simplement era impossible saber què hi deia, i llavors vam optar per copiar la primera versió mecanografiada d'aquell mot o frase, tot indicant-ho en una nota a peu de pàgina.

D'altra banda, i per tal de completar els quadres-resum dels poemes traduïts reproduïts en els annexs d'aquest llibre, hem tingut dificultats per a localitzar els títols originals dels poemes traduïts i els dels reculls en què eren inclosos. Tot i tenir la possibilitat d'accedir a un gran volum d'informació per mitjà de pàgines especialitzades d'internet, sovint els poemes que Pedrolo va traduir no eren els més coneguts i, per tant, la cerca del títol original no ha estat fàcil. Igualment, per a saber a quin volum pertanyia cada poema, havíem de tenir accés a l'índex dels reculls que, per la data de publicació i la de la traducció, podien incloure'l, la qual cosa, sobretot en el cas dels poetes menys reconeguts, s'ha convertit en un autèntic atzucac. A més, cal tenir en compte que no tots els poemes traduïts formen part d'algun dels llibres de l'autor corresponent: alguns títols es van publicar en revistes literàries o són inclosos en antologies. Finalment, gairebé en tots els casos hem aconseguit la informació que buscàvem; en altres, malgrat l'esforç, no hem reeixit a trobar-la.

POESIA PRÒPIA I POESIA TRADUÏDA

Manuel de Pedrolo va començar a traduir poesia a la primera de la carrera literària per tal d'exercitar-se en la consecució d'un llenguatge propi que li permetés, més endavant, dedicar-se a cultivar la narrativa i, més concretament, la novel·la, gènere al qual aspirava a consagrar-se:

De fet, quan comença a apuntar-se la seva vocació d'escriptor, escriu poesia —com tants d'altres— matisant, però, que “ja tenia la intenció d'escriure prosa i, fins i tot, dintre de la prosa, novel·la. Ara, em sol·licitava la poesia i per què me n'havia d'estar si m'atreia?”. Una vocació lírica, i no vull dir que s'hereti, que senyorejaven dues generacions anteriors: pare i avi feien poesies però, segons el primogènit, “no molt bones, per desgràcia”.⁴

Un cop comparats els anys de les traduccions i els de la producció de l'obra poètica de Pedrolo, es pot establir una relació directa entre ambdues. La gran majoria de traduccions de poesia incloses en aquest recull (100 del total de 146,⁵ tenint en compte que n'hi ha 24 sense datar) foren dutes a terme entre 1947 i 1954, etapa en què Pedrolo va escriure deu dels quinze

4. GARCIA, Xavier. “Una obra poètica i els seus ostracismes”. A: PEDROLO, Manuel de. *Obra poètica completa I*. Edició de Xavier Garcia. Lleida: Pagès editors, 1996, p. 11-12.

5. Aquest número no inclou els volums poètics sencers traduïts per Manuel de Pedrolo i ja publicats, com són *La nit es mou*, d'Henri Michaux, i *Els cantos de Maldoror*, d'Isidore Ducasse.

reculls poètics que va publicar. El 1954 va significar un punt i a part perquè, després de guanyar el premi Joanot Martorell per la novel·la *Estrictament personal*, li va arribar el reconeixement com a novel·lista i, progressivament, va anar deixant de traduir i d'escriure poesia. Les darreres traduccions daten de l'any 1962 i, quant a l'obra pròpia, va escriure tres llibres més durant la dècada dels cinquanta,⁶ dos en els setanta⁷ i, el darrer, *Eròtica XX*, el 1983. Cal remarcar, però, que justament l'any 1986, quan va incloure en el diari personal la traducció de "Dones damnades", de *Les flors del mal*, de Charles Baudelaire, s'inicià un altre període, que va allargar-se fins a la mort de l'autor, el 1990, en què Pedrolo va escriure una seixantena de poemes,⁸ la majoria dels quals epigrames, que va incorporar en diferents entrades del dietari. En certa manera, doncs, al final de la vida, el lligam entre traducció i creació de poesia es va tornar a fer efectiu.

D'altra banda, les traduccions de poesia són les úniques que Manuel de Pedrolo va emprendre simplement per plaer, sense cap encàrrec ni cap benefici econòmic al darrere. En conseqüència, podem deduir que traduïa autors i poemes que, d'una manera o altra, l'havien impactat i l'atreïen. Va traduir poetes francesos

6. *Sonda del temps* (1955), *Esberla el silenci* (1956) i *Veus sense contacte* (1959).

7. *Arreu on valguin les paraules* (1963-1971) i *Addenda* (1936-1972).

8. Poemes recollits a: PEDROLO, Manuel de. *Obra poètica completa II*. Edició i pròleg de Xavier Garcia. Lleida: Pagès editors, 1996, p. 711-734.

de la segona meitat del segle XIX i anglesos, francesos, italians i nord-americans de la primera meitat del segle XX. Els poemes triats van ser escrits entre 1857, per Charles Baudelaire, fins al 1960, per Gregory Corso, si bé la majoria pertanyen a obres publicades durant la Primera Guerra Mundial, l'època d'entreguerres i la Segona Guerra Mundial. Les traduccions abracen els moviments literaris més importants que es van succeir a Europa i Estats Units al llarg d'aquest període de temps.

Quant a la secció de poesia anglesa i nord-americana, trobem, primerament, autors traduïts que són figures rellevants de l'avantguardisme, anomenat *modernism* en els països anglòfons, que, tot i tenir el centre neuràlgic a Londres, de seguida va estar dominat per escriptors nord-americans com ara Ezra Pound, T. S. Eliot, Robinson Jeffers, Hilda Doolittle, Marianne Moore, Edith Sitwell o e. e. cummings, tots traduïts per Pedroló. El modernisme poètic va englobar els trets distintius de la lírica de Walt Whitman i Emily Dickinson i la base de la poesia simbolista francesa del segle XIX. Així doncs, es va caracteritzar per un rebuig a la forma i la mètrica tradicionals de la dicció victoriana, un gir cap a una expressió més densa i opaca i menys personal, l'ús de noves tècniques com ara la fragmentació, l'el·lipsi o la juxtaposició, i la influència de cultures allunyades en l'espai o en el temps —com la lírica xinesa o japonesa.

Posteriorment, durant els anys trenta i quaranta, va sorgir a Anglaterra l'anomenat Grup d'Oxford, compost per W. H.

Auden, C. Day Lewis, Louis MacNeice i Stephen Spender, tots formats acadèmicament a la universitat d'Oxford. Aquests poetes, que procedien de famílies benestants, s'identificaven amb la comunitat, es preocupaven per les condicions socials i els canvis econòmics i tenien com a objectiu intentar expressar la veu per mitjà de la seva poesia. Estaven convençuts que les polítiques d'esquerra eren l'única solució als problemes de la societat, els costums i l'atmosfera cultural de la qual criticaven obertament. Les seves obres tractaven temes corrents, arrelats a les classes baixes, i, tècnicament, mostraven una forta influència d'Eliot, dels *imagistes* com Gerard Manley Hopkins i dels simbolistes francesos. Mai no van arribar a ser poetes de masses perquè, tot i la quotidianitat de la temàtica, la forma i el llenguatge emprats eren massa complexos per a arribar al gran públic. A excepció de C. Day Lewis, Pedroló va traduir poemes dels altres tres components d'aquest grup.

El principal moviment literari que es va viure al Regne Unit un cop acabada la Segona Guerra Mundial fou l'anomenat Nou Romanticisme, format per un col·lectiu de poetes que es van revoltar contra els membres del Grup d'Oxford, contra l'intel·lectualisme i el realisme de la poesia social i política pròpia dels autors que en formaven part. Els Nous Romàntics eren del parer que no n'hi havia prou de mirar la realitat d'una manera més o menys superficial: calia tenir-ne una visió més profunda, que unís l'home amb la natura, i trobar la solució dels problemes ètics i espirituals en la força de la vida, l'amor,

la biologia i la cosmologia. Un dels autors l'obra del qual, segons alguns crítics, presenta trets propis d'aquest moviment és Dylan Thomas, màxim representant de la poesia angloal·lesa que Pedrolo va traduir.

El final de la Segona Guerra Mundial als Estats Units es va viure de manera diferent que al Regne Unit. Els poetes dels anys cinquanta no van ser capaços d'oferir cap alternativa a un modernisme literari que ja feia gairebé cinc dècades que estava implantat, i els pocs que ho van intentar, com ara Elizabeth Bishop, van ser considerats marginals. La generació d'autors lírics posterior, la dels nascuts entre 1920 i 1940, va pensar primerament que podria completar la revolució modernista amb un retorn a la tradició promoguda pels Nous Formalistes, però no va ser així. A la darrereria dels anys cinquanta i primeria dels anys seixanta, va sorgir una sèrie d'estils alternatius, amb la participació d'autors joves, però també d'alguns de la generació intermèdia, com ara John Berryman o Owen Dodson. Tècnicament, es va criticar la forma predeterminada defensada per la Nova Crítica i pels Fonamentalistes, i es va començar a avançar en l'ús del vers lliure. La dècada dels seixanta, un cop desentronitzats tant T. S. Eliot com els Nous Crítics, no va aportar cap referent únic, sinó una multitud de moviments literaris que van conviure en el temps, com ara els poetes *beat* (Gregory Corso), el Confessionalisme (John Berryman), el grup Black Mountain, els surrealistes, el Harlem Renaissance (Owen Dodson), el moviment Activista (Robert Horan) o bé els

poetes de Nova York, entre altres. Pedrolo va traduir tots els poetes esmentats.

Si revisem l'apartat de poesia francesa, ens adonem que les traduccions de Pedrolo abasten autors de final del segle XIX i de la primera meitat del segle XX. Al voltant del 1860, com a reacció contra els excessos del Romanticisme, imperant a Europa entre 1820 i 1850, va sorgir el Parnassianisme, un corrent que precoritzava una poesia despersonalitzada, allunyada dels sentiments i de la realitat social, i inspirada en motius relacionats amb l'art i connectats amb la bellesa i l'exotisme de l'antiga Grècia o de l'Orient llunyà. El seu lema era "l'art per l'art". Finalment, a les darreries de la centúria, va emergir el simbolisme, una mena d'antítesi del naturalisme i del realisme, el qual afavoria l'espiritualitat, la imaginació i els somnis, mitjançant l'ús del vers lliure i d'imatgeria simbòlica, a fi de palesar l'estat anímic del poeta. Pedrolo va traduir Charles Baudelaire, el gran poeta de la modernitat; Stéphane Mallarmé, impulsor, juntament amb Paul Verlaine, del simbolisme i precursor de diversos moviments artístics del segle XX, i Arthur Rimbaud, figura clau del simbolisme i poeta precoç per excel·lència.

El segle XX en la poesia francesa no va iniciar-se fins al 1910, puix que la influència del simbolisme va continuar present durant aquella primera dècada. Després es va viure una època de profundes transformacions, d'una manera molt vistosa en la forma, però també amb relació a la funció estètica i social, i als continguts. Fins al 1920, aquests canvis van intentar

canalitzar-se a través d'una successió de moviments —naturalisme, sintetisme, *fantaisisme*, unanimitisme, cubisme— que van topar amb la Primera Guerra Mundial i la mort de molts dels poetes que els lideraven i seguien. Cap al 1920 va arribar a París, des de Zuric, el dadaisme, un corrent caracteritzat per la negació de qualsevol forma d'art i que va reagrupar els autors més crítics amb la guerra. El surrealisme en va agafar el relleu, amb el manifest publicat per André Breton el 1924, i va liderar l'expressió poètica dels anys vint i trenta. Sota els nous dictàmens, la poesia no descrivia allò que envoltava o que succeïa al poeta, sinó que l'ajudava a allunyar-se de la realitat, a la qual rebutjava adaptar-se, i donava veu a somnis, deliris i al·lucinacions. Més endavant, durant la Segona Guerra Mundial i l'ocupació de França, va sobresortir la poesia de la Resistència, una nova experiència de llibertat mitjançant la publicació de textos compromesos en revistes clandestines. Finalment, a la postguerra, els corrents literaris més o menys atomitzats van anar perdent pes per deixar pas a la individualitat de cada poeta. Cal remarcar que, entre 1950 i 1970, va prendre un gran relleu social la poesia cantada, de la mà de figures com George Brassens, Jacques Brel o Boris Vian. Manuel de Pedrolo va traduir poemes de Paul Valéry, principal representant de la poesia pura i prolongador de la tradició de Mallarmé; de Paul Éluard, dadaïsta i surrealista; Saint-John Perse; Henri Michaux, amb trets surrealistes; i Pierre Emmanuel, considerat un dels grans poetes francesos de la Resistència.

Finalment, pel que fa a la poesia italiana, Pedrolò va traslladar autors representatius, fonamentalment, de dos corrents: el futurisme i l'hermetisme. El futurisme, que es va originar a Itàlia al principi del segle xx, partia d'un plantejament inicial filosocialista i anarquista. Tenia un marcat caràcter nacionalista i colonialista, preconitzava una nova civilització governada per les màquines i la velocitat, defensava amb matisos la violència i la guerra i exaltava l'encara jove capitalisme industrial. Els futuristes van elaborar una poètica aplicable a totes les expressions artístiques, tal com va quedar palès en els nombrosos manifestos publicats (convertits en un autèntic nou gènere literari) i, així, molts poetes eren alhora pintors, escultors, arquitectes, escenògrafs o cineastes. La poesia futurista es caracteritzava per l'ús del vers lliure i de la prosa poètica; per la destrucció de la sintaxi tradicional, eliminant els nexes lògics entre paraules i anotant substantius a l'atzar; per la pràctica abolicció de l'adjectiu, l'adverbi i la puntuació; per la total llibertat en la tria d'imatges i analogies, i, finalment, per les paraules en llibertat, és a dir, l'ús de mots essencials sense cap ordre establert. Pedrolò va traduir poemes del fundador i màxim representant d'aquest moviment, Filippo Marinetti, així com també d'Enzo Mainardi, de Luigi Colombo (conegut pel pseudònim de *Fillia*) i de Bruno Giordano Sanzin.

D'altra banda, l'hermetisme fou el corrent predominant de la lírica dels anys trenta a Itàlia, inspirat en les bases del simbolisme i del futurisme i preconitzador d'una poesia inescrutable,

obscura, allunyada del gran públic. Tècnicament, emprava l'analogia i la sinestèsia per a construir un artefacte literari autònom, independent de la realitat i distanciat de l'experiència comuna; amb poques paraules, molts cops repetides, i sense articles, s'aconseguia la màxima indeterminació; tenia un to sentencios i epigramàtic i utilitzava formes el·líptiques. La majoria dels poetes hermètics van valer-se d'aquest estil fins a la Segona Guerra Mundial. Després, l'experiència humana del conflicte i els nous sentiments i valors generats per la Resistència i l'alliberament els va empènyer a evolucionar cap a un posthermetisme, més permeable als temes socials. Pedrolo va traduir poemes del fundador d'aquest moviment, Giuseppe Ungaretti, i d'alguns dels seus membres més destacats, com Eugenio Montale, Sergio Solmi i Salvatore Quasimodo.

Tal com queda palès després d'aquest breu recorregut pels corrents literaris més sobresortints a Europa i Estats Units del final del segle XIX fins a la meitat del segle XX, i tenint en compte els poetes traduïts per Manuel de Pedrolo, és evident que molts li eren contemporanis, la qual cosa significa que estava absolutament al dia de les novetats. De vegades, fins i tot va traslladar poemes el mateix any que es van editar al seu país d'origen. Aquest és el cas d'"A través d'ulls líquids", de Selwyn Schwartz, i "El bosc florit", de John Williams, el 1949, i "L'home-arna", d'Elizabeth Bishop, el 1955. Probablement, també podríem afegir-hi "Matí a Martha's Vineyard", de William Jay Smith, que Pedrolo va traduir el 1949, tot i que el volum on s'inclou

no es va publicar als Estats Units fins al 1950. És possible que aquest poema aparegués editat abans en alguna revista literària de l'època o bé formés part d'una antologia. Paral·lelament, “Fui una senda una vegada”, d’Attilio Bertolucci, fou traduït el 1949, però el recull que l’aplega, *La capanna indiana*, data del 1951. En aquest cas sí que sabem que aquesta composició formava part de l'*Antologia della poesia contemporanea* (1946), de Giacinto Spagnoletti, de la qual Pedrolo va extreure tots els poemes italians que va traduir.

Haver traslladat poetes tan propers en el temps implica que Pedrolo n’havia llegit l’obra original, cosa gens fàcil tenint en compte que la majoria de traduccions són de la darrera de la dècada dels quaranta i els anys cinquanta, època en què no devia ser senzill aconseguir llibres estrangers i, menys encara, si eren escrits per certs autors controvertits. D’una banda, Pedrolo havia començat a llegir poesia a Tàrraga, tant a la biblioteca de Cal Molina, on s’acumulaven clàssics castellans, catalans i francesos adquirits al llarg de dues generacions, com a la biblioteca d’Acció Catalana, a la qual tenia accés perquè el seu pare n’era el president a Tàrraga. Posteriorment, quan va traslladar-se a Barcelona l’any 1935 per recuperar dues assignatures suspeses del darrer any de batxillerat, Pedrolo va quedar enlluernat per la ciutat i va començar a freqüentar l’Ateneu Barcelonès, on passava hores llegint a la biblioteca: “No estudiava mai res. Només m’interessava la psicologia. La psicoanàlisi, sobretot. En aquella època, me n’anava a l’Ateneu, per llegir les obres com-

pletes de Freud”.⁹ Quan va tornar-hi el 1943, un cop passada la guerra i havent acabat el servei militar, es va trobar que el cercle literari en el qual pensava integrar-se havia desaparegut a causa de la mort en servei d’alguns, de l’exili forçat d’altres o bé del silenci regnant:

És en aquests anys d’ostracisme, però, que el nostre escriptor inicia un llarg i fecund període de lectures. En l’àmbit poètic, a les de Verdaguer, Maragall i Carner fetes abans de la guerra, ara cal adjuntar-hi Mallarmé, Breton i Éluard, Anthero de Quental, Neruda, Celaya i Blas de Otero, J. V. Foix, i, manllevant les seves paraules, “Riba, Salvat-Papasseit, Rimbaud, Rilke, Michaux, Eliot, Ungaretti, etc.” [...] Llegeix molta poesia, doncs, en va escrivint i, el que és més significatiu per tal com ens mostra la seva forma d’aprehendre-la, en tradueix.¹⁰

També cal tenir en compte la ingent biblioteca que tenia al pis del carrer de Calvet, que comprenia diversos exemplars originals com ara l’*Antologia della poesia italiana contemporanea* (1946), de Giacinto Spagnoletti, o bé *I nuovi poeti futuristi* (1925), de F. T. Marinetti, volums que inclouen els poemes italians que va traslladar.

9. Sòria, Josep Maria. “Pedrolo: més de 70 obres escrites”. *Oriflama*, núm. 134 (octubre 1973), p. 40.

10. MORTÍS I FERNÁNDEZ, Joan. *Aproximació a l’obra poètica de Manuel de Pedrolo*. Tàrraga: Ajuntament de Tàrraga, 2001, p. 12.

Els cinquanta poetes diferents pels quals es va interessar tenien en comú que van ser innovadors en el seu temps, bé pels corrents que van endegar o secundar, per la temàtica tractada, per les formes que empraven o bé pel gust per l'experimentació en el llenguatge. D'una banda, Pedroló va traduir tot tipus de poemes: en formes tradicionals, en vers lliure o en prosa. De l'altra, una gran part coincideixen a tractar temes com la guerra, la crítica social, la vida urbana i la ciutat, la poesia i la figura del poeta, la figura materna, l'amor (amor correspost, amor impossible, amor lèsbic, matrimoni, adulteri...), l'evocació de la natura, l'evocació d'obres pictòriques, records del passat, la fe, la mort i, finalment, el pessimisme, la infelicitat i la fatalitat.

A més, molts poemes coincideixen a l'hora de presentar referències més o menys diàfanes a la biografia dels autors (la infantesa, el lloc d'origen, amors passats...), a figures històriques, bíbliques o mitològiques (Ashurnatsirpal III, Babilònia, Búfalo Bill; les noces de Canà, el jardí de l'Edèn, Eva, l'últim sopar, la Verge Maria; Hèrcules, Samsó, Delfina, Hipòlita, silfs, faunes i nimfes) i a obres d'altres escriptors. Per exemple, "Francesca" (1909), d'Ezra Pound, es basa en el personatge amb el mateix nom que protagonitza el Cant V de l'Infern de la *Divina Comèdia* de Dante; "La cançó d'amor de J. Alfred Prufrock" (1949), de T. S. Eliot, al·ludeix a obres de Shakespeare, John Donne i els simbolistes francesos, o "Retrat d'una senyora" (1949), del mateix autor, agafa el títol de l'obra homònima d'Henry James.

Pel que fa a la traducció en si dels poemes, podem afirmar que Manuel de Pedrolo, que es prenia aquesta tasca bàsicament com un exercici per a millorar el domini de la llengua, demostra un bon coneixement del català, amb un ús d'un vocabulari precís i acurat, alhora que deixa entreveure una remarcable competència en la comprensió del francès i l'italià i, tal vegada, una habilitat un punt més limitada en el discerniment de l'anglès, especialment en les primeres pràctiques.

Finalment, podem concloure que Manuel de Pedrolo tenia una visió de conjunt quan treballava en aquestes traduccions, cosa que pot deduir-se del fet que, d'una banda, la carpeta de "Versions de l'italià" ja incorporés un índex, i, de l'altra, que les versions definitives mecanografiades en paper de ceba de mida DIN-A4 seguien un ordre indicat per un número en llapis escrit al marge superior esquerra de cada pàgina, que denotava la idea d'un recull estructurat i ben acabat. La seqüència de poemes començava amb els autors francesos, seguia amb els anglesos i nord-americans, i s'acabava amb els italians.

Val la pena recordar, a tall de colofó, que Manuel de Pedrolo, durant els anys cinquanta, va intentar tirar endavant, sense èxit, una col·lecció de poesia moderna, projecte que podria ser a l'origen de l'estructuració i organització de les seves traduccions de poesia. Va comentar aquesta idea per primer cop a Miquel Lladó, en una carta datada el 28 d'abril de 1953:

Tinc el propòsit d'editar una col·lecció de poesia moderna, una cosa econòmicament assequible per a tothom. Volums

mensuals d'una quinzena de pessetes. Ara bé, per començar això necessito disposar d'un cert nombre de subscriptors, els suficients per a salvar les despeses. Quants se'n podrien trobar, a Lleida? Tu, que estàs ben situat en aquesta ciutat, em podries ajudar. Recorda que més val que siguin pocs, però segurs. La col·lecció, si es fa, serà d'un criteri molt ample, en el sentit d'acollir totes les tendències poètiques, però, ensems, molt estrictes. Dóna'm, també, noms de poetes dignes, si en coneixes per aquestes terres. Si la idea prospera, puc necessitar-los.¹¹

Uns quants anys més tard, hi tornà a fer referència en una missiva enviada a Guillem Viladot el 5 de maig de 1958:

Espero la teva visita per aquesta segona quinzena de maig; podrem discutir, com dius, l'assumpte de la col·lecció de poesia. Per cert, que dies enrere va venir en Crusellas per parlar-me d'una lletra que li vas escriure. És així com m'he assabentat que, en realitat, no necessitem cap editor que ens cobreixi amb el seu nom, si més no per començar. Ell, pel seu costat, està disposat a cuidar de la tramesa i gestions a censura —on té bo— sense cobrar-se comissions. És molt possible, si ens servim d'ell per enviar els textos, que puguem publicar traduccions, cosa que aniria molt bé i que donaria el cop. En fi, ja en parlarem.¹²

11. PEDROLO, Manuel de. *Epistolari. Volum I*. Lleida: Universitat de Lleida, 1997, p. 178.

12. PEDROLO, Manuel de. *Epistolari. Volum I*. Lleida: Universitat de Lleida, 1997, p. 429-430.

Aquest projecte d'una col·lecció de poesia mai no va veure la llum, probablement tant perquè Pedrolo va deixar de banda el conreu i la traducció de poesia a meitat dels cinquanta per centrar-se en l'escriptura de novel·les, com per les dificultats d'endegar un projecte d'aquest tipus i les poques possibilitats d'èxit i viabilitat. Avui, a la fi, tenim entre les mans l'embrió d'aquesta idea, les traduccions de poesia que Manuel de Pedrolo va dur a terme al llarg de la vida i que, fins no fa gaire, romanien oblidades en un calaix de Cal Molina a Tàrraga.

ALBA PIJUAN VALLVERDÚ

Tàrraga, octubre de 2019

ALFRED EDWARD HOUSMAN
1859-1936

Els meus somnis són d'un camp llunyà

Mes somnis són d'un camp llunyà,
de sang, i de fum i de trets.
Són en llurs tombes mes companys,
però en ma tomba no estic jo.

Coneguí els oficis dels homes,
la fàcil lliçó vaig aprendre,
mes quan oblidant-me'n corria,
ells, recordant-se'n, romangueren.

Traducció: 1949

EDGAR LEE MASTERS
1868-1950

El turó

On són Elmer, Herman, Bert, Tom i Charley,
l'apàtic, el forçut, el pallasso, l'embriac, el lluitador?
Tots, tots, dormen al turó.

Un morí de febre,
un es cremà en una mina,
un fou occit en una baralla,
un finà a la presó,
un va caure d'un pont quan treballava per als menuts i la muller.
Tots, tots, dormen, dormen, dormen al turó.

On són Ella, Kate, Mag, Lizzie i Edith,
la generosa, la feble d'esperit, la sorollosa, l'altiva, la feliç?
Totes, totes dormen al turó.

Una morí d'un part vergonyós,
una d'un amor contrariat,
una a les mans d'una bèstia, al bordell,
una de l'orgull abatut, quan cercava el desig del cor,
una després d'haver viscut als llunyans Londres i París

EDWIN ARLINGTON ROBINSON
1869-1935

Reuben Bright

Perquè era un carnisser i així es guanyava
honestament la vida (i feia bé)
no us penséssiu pas que Reuben Bright era
més bèstia que vós o jo puguem ser:
es mirà espantat i adolorit
els qui van dir-li que enviudaria,
com un infant plorà bona part de la nit
i feu plorar les dones que el miraven.

I un cop morta la dona, quan va haver pagat
els músics, l'enterramorts i la resta,
empaquetà tot el que ella havia deixat
tan funestament en un vell caixó,
hi va afegir unes branques de cedre
i aleshores enrunà l'escorxador.

1955

fou duta al seu petit espai al costat d'Ella, Kate i Mag.
Totes, totes, dormen, dormen, dormen al turó.

On són l'oncle Isaac i la tia Emily,
i el vell Towny Kincaid i Seigne Houghton,
i el comandant Walker que havia parlat
amb uns quants homes venerables de la revolució?
Tots, tots, dormen al turó.

Els van dur fills morts de la guerra
i filles que la vida havia anorreat
i llurs fills orfes, plorant...
Tots, tots, dormen, dormen, dormen al turó.

On és el vell violinista Jones
que jugà amb vida durant tots els seus noranta anys,
desafiant les glaçades amb el pit nu,
bevent, discutint-se, sense pensar ni en la dona ni en la família,
ni en els diners, ni en l'amor, ni en el cel?
Ah! xerra de les fregides de peix d'antany,
de les velles curses de cavalls a Clovy's Gove,
d'allò que Abe Lincoln digué
una vegada a Springfield.

CARL SANDBURG
1878-1967

A. E. F.

Hi haurà un fusell oxidat contra la paret, estimada,
les ranures del fusell es corbaran amb taques de rovell.
Una aranya farà el seu niu de fils de plata en el racó més càlid i fosc.
El gallet i el punt de mira, també estaran oxidats.
I cap mà no polirà el fusell, penjat a la paret.
Polzes i índexs el senyalaran distretament, a l'atzar.
En parlaran entre coses mig oblidades que hom vol oblidar.
Diran a l'aranya: "Continua, fas bona feina."

Ashurnatsirpal III

(D'una tauleta babilònica de l'any 4.000 abans de Jesús.)

Tres murs rodejaven la ciutat de Tela a la meva arribada.
Ho esperaven tot d'aquests murs;
ningú de la ciutat no sortí a besar-me els peus.

Vaig abatre els murs, matar tres mil soldats,
emportar-me el bestiar i les ovelles, tot el que vaig veure,
i cremar captius especials.

A alguns dels soldats — vaig tallant-los-hi mans i peus.
A altres — orelles i dits.
A qualques — vaig treure'ls els ulls.
Fiu una piràmide de testes.
Vaig penjar les testes en els arbres que rodejaven la ciutat.

Després d'haver-hi passat jo
no restà gran cosa de la ciutat de Tela.

© de les traduccions: hereus de Manuel de Pedrolo Molina, 2020

© de l'edició del llibre: Alba Pijuan Vallverdú, 2019

© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2020

carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

editorial@pageseditors.cat

www.pageseditors.cat

Primera edició: ????

ISBN: 978-84-1303-???-?

DL: L ???-2020

Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

✂ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.